

**Disputatio medica theoretico-practica de officio medici circa adiaphora /
[Johann Baptist Ledergerw].**

Contributors

Ledergerw, Johann Baptist.
Alberti, Michael, 1682-1757.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Litteris Christiani Henckelii, [1708]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/n3t5p27z>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO MEDICA THEORETICO-PRACTICA
DE
OFFICIO MEDICI
CIRCA ADIAPHORA,

Quam

AUSPICE DEO OPTIMO MAXIMO,
IN ILLUSTRIS ACADEMIA FRIDERICIANA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. PHILIPPO WILHELMO
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, AC DUCATUS MAGDEB.
VICARIO,

GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICAE CONSENSU,
SUB PRÆSIDIO

MICHAELIS ALBERTI,
MEDICINÆ DOCTORIS,
Publicæ Ventilationi exhibet
RESPONDENS

JOHANNES BAPTISTA LEDERGERW,

Diefenhoffiano - Helvetus.

d. Septembr. A. O. R. M DCC VIII.

HALAE MAGDEBURGICAE,
LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.

INSTITUTIO MEDICA THEORETICO-PRACTICA

DE

OFFICIO MEDICI

CIRCA ADIAPHORA

DE

ALBERTO DEO JUVENIS

IN AUSTRIA AC TURCIA HUNGARICA

LECTORE MAGISTRO

PHYSICIS

DR. PHIL. JOHANNES W. B. B. B.

PRINCIPIS BOXUSIAE, MAGISTRI

PHYSICIS

PHYSICIS

PHYSICIS

PHYSICIS

MICHAELIS ALBERTI

PHYSICIS

PHYSICIS

JOHANNES B. B. B. B.

PHYSICIS

PHYSICIS

JOHANNES B. B. B. B.

PHYSICIS

PROOEMIUM.

Am sacra & religioso animo vene-
randa inter mortales æstimatur
Philosophia, ut secundum ejus u-
sum & exercitationem non tam
selectus personarum sed ani-
morum instruatur, quorum glo-
riam post funera neque dies ne-
que temporis mutabilitas dele-

bit, sed ad altiora fastigia nobilitatis, dignitatis,
memoriæ & celebrationis evehet, & elevabit: hæc enim
illa Palæstra omnis felicitatis audit, quæ optima consilia
& adminicula pro *ἀντάθεια* animi & corporis obtinendâ
promptè ministrat, & sponte largitur; hæc ut facundus
comes in omnibus reliquis scientiis, disciplinis & artibus
celebratur, quæ nobiscum peregrinatur per salebrosos
rerum gerendarum anfractus, & bivia seductionum, &
impedimentorum; hæc ut alma nutrix tenellulorum æ-
que ac firmitiorum animorum cum publico ferè applau-
su veneratur, laudatur & colitur, quæ plena ubera sua,
præ dulcedine, jucunditate, soliditate & dexteritate tur-
gida uberrimè effundit, & cum voluptate emulgenda of-
fert: tam sacra olim, neque indignior inter nostrates re-

Lib.

putatur Philosophia, ut mirum esse minimè debeat, quod omnium scientiarum, fons, fundamentum, & fulcimentum esse, fieri, manere, requiratur, & provocetur, imo, quod verus Philosophus pro divino homine, & numine quasi terreno aestimetur, haheat, & exponatur. Ast mihi non exponendam eligo illam Philosophiam, de quâ dicitur, quod verus Philosophus sit etiam bonus Christianus, id quod absolutè in dubium vocare, neque audeo, neque possum, sed aliam Philosophiæ habilitatem, & exercitationem explicandam, & applicandam sumo, quæ in nostro foro, & arte Medica ornamentum, splendor, commodum, & promptuarium felicitatis, utilitatis, & salubritatis esse potest, & esse etiam solet. Quem latet fortè nostrum, illud commune suffragium, quod *bonus Medicus debeat esse bonus Philosophus*, imò, quod adhuc pro egregio testimonio, & monumento inservit, quando Divus Senex cum summa generositate, & gravitate eloquitur in libr. *de decenti habitu*: Δεῖ μετὰγειν τὴν σοφίην εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν σοφίην ἰατρὸς γὰρ φιλόσοφος, ἰσόθεος: *oportet sapientiam ad Medicinam transferre, & Medicinam ad sapientiam. Medicus enim Philosophus Deo æqualis habetur*: adeo solennis est illa Philosophiæ seu sapientiæ provocatio, ut non tam antiquitas, quam recentior ætas ejus dignitatem, & utilitatem, vel celebribus admodum vel vivis adhuc splendidis exemplis, offerat, adferat, efferrat. Loquitur hæc Hippocrates inter mortales de mortalibus, undè alienum esset, tam ambitiosum, & fastuosum hoc effatum declarare, quo hominibus absolute aliquam divinitatem, & non aliam nisi ethnicam, & superstitiosam promittat, sed differtè & distinctè statim subiungit, quib9 factis Medicus Deo æqualis fieri queat, quippe

pè quæ si modestius interpretantur, facile excusabunt hujus eloquii simplicitatem & dexteritatem: hæc enim *ισότης* non ad universalem hominis statum sive absolutam essentiam sese extendit, sed primo tantum aliquam transitoriam & gratuitam similitudinem indicat, deinde accidentalia de Medico prædicat, quod famâ, & gloriâ intra mortalium limites *ισότης* existere queat: quæ cum famam hominis maxime respiciant, ita minime ultra terminos restrictæ, & per hyperbolen indicatæ immortalitatis diduci debent. An ad tantum famæ suæ fastigium Medicus Philosophus pervenire queat, haud dissentio; est hujus gloriæ fulgens specimen ipse antiquus ille Medicorum parens, cujus splendorem tempus mille annorum extingvere haud sategit, sed ad ultima spatia denique constanter transferre perger. Hæc *σοφία* cum oïes suos passim ab omni ætate & in omni tempore obtinuerit, ita diversa offendicula, & scandala eandem irreperunt, ut nihil turpius nisi philosophi nomine hinc inde exprimi potuerat, aut quod nihil tam absurdum proferri queat, quod non à philosopho dicatur; hinc illæ frustrationes tam egregii nominis, ubi multi veram illam sapientiam pro usurâ, & testimonio avaritiæ tradiderunt, quos tamen talem malam sapientiam exercentes, *σοφώτατος* Socrates solidè refutavit, & plebis fecibus merito exposuit, tanquam perversæ sapientiæ cultores, & magistellos. Neque fastum & ambitionem in philosophiâ suâ Hippocrates annotavit, verum rectius omnem superbiæ, philævitiæ & spuriae autoritatis eliminationem seriò commendavit, ac specialius *pecuniæ contemptum, reverentiam, modestiam in vestitu, bonam estimationem, Judicium, lenitatem, promptitudinem, munditi-*

em, sententiosam eloquendi concinnitatem, cognitionem
καθαρίων χρεῶν καὶ ἀναγνάων, evacuationum, purgatio-
num (live sponte fientium, sive per medicamenta eden-
 darum) *ad vitam utilium & necessariarum*, graviter an-
 notavit, laudavit, & suasit: & hanc Philosophiam Medicos
 docuit, quando illā gloriam affectare contendunt; quippè
 quæ ficuti minimè nudæ philavtiæ inhæret, sed plures
 scaturigines commodi in artem Medicinā effundit, ita me-
 ritò ex Hippocratis vero sensu commendanda, & laudan-
 da est. Utinam modo tam simplex & sincera substi-
 tisset illa philosophia practica Hippocratica! non deerunt,
 qui mihi facilem assensum præbeant, quod tam utilis
 philosophia criticis, & Catachresticis excursionibus tur-
 bata passim, imò deturbata fuerit, ut verbis magis,
 quam solidâ rationali & iudiciosâ cognitione illæ purga-
 tiones ad vitam utiles, & necessariae deductæ, & expli-
 catæ fuerint, undè ex laudabili, & de experientiae ro-
 bore erutâ philosophiâ, sterilis philologia, & verborum
 fastus ortum duxit: quantum verò hæc lubido loquendi,
 colloquendi, & obloquendi profecerit, testatur illa Medi-
 cina quæ citra Philosophiam Hippocratis exercetur. Et
 quemadmodum Laudabilis sapientia Medica usum in se
 incomparabilem promittit, ita summus Medici, aut ad
 veram artem Medicam adspirantis labor & conamen
 esse debet indefessum, ut non tantum eandem rectè &
 solidè cognoscat, & agnoscat, sed subindè pariter acqui-
 rat, ut omnium fructuum & utilitatum exinde ema-
 nantium particeps fieri, & perpetuus constans posses-
 sor esse queat. Turpis vero est illa Philosophia, quæ
 tropicis magis Laudibus, & dictionum exaggerationi-
 bus turget, cujus frons calva, vultus austerus & sordidus

dus, oculi ambitiosi, os mendax, pectus gratuitis opinio-
 nibus turgidum & squalens, abdomen fecibus supersti-
 tionum oppletum, pedes labiles, titubantes & incon-
 stantes sunt, hæc enim minime ἰσότης reddit Medicum,
 sed communi hominum opprobrio & offendiculo expo-
 nit: quæ verò rerum suarum certa, integra, constans,
 ubique cohærens, sincera, solida & à communi loqua-
 citate aliena est, illa certè spontè & dextrè summam fe-
 licitatem Medico spondet & promittit: *quæ si quis elinguis*
usu discreta bene novit, hunc aliquanto maiorem
Medicum futurum, quam si sine usu linguam suam excolu-
erit; Morbi enim non eloquentiâ, sed remediis curantur,
ut solidè Celsus eloquitur. Tantus profectò abusus repe-
 ritur in Medicinâ, ut Philosophia pro ornamento & fu-
 gitivo splendore non raro assumatur, neque ad illam cog-
 nitionem purgationum in vita utilium & necessariarum
 applicetur, sed quæ temerariâ quandoq; & superfluâ elo-
 quentiâ, verborum elatione, ac lenocinio, & quas Hip-
 pocrates sophisticas argumentationes increpat, princi-
 piorum domesticorum applicatione gloriatur & super-
 bit. Hæc est nata & germana supposititiæ & spuria Phi-
 losophiæ, quæ factis & experientiæ contrariatur, quæ
 ὀργάνον accelerat & incipit, ante usum seu experientiam,
 five ad veterum, ipsius divi senis, Galeni & Valeriolæ mo-
 nitum, ante cognitionem morbi & hominum na-
 turæ atque speciei, ætatis, privati etiam moris,
 quem ἰδιοσυγκρίαν vocant, regionis, temporis status, & cæ-
 terorum quæ ad morborum curationem necessaria sunt. Hæc
 philologia quantum detrimentum sapientiæ Medicæ
 conciliet, brevibus & in compendio vix eloqui potest,
 ut tantum aliqua hinc indè tangere, & artem Medicam
 successivis vicibus à ejusmodi, abusibus vindicare, de-
 fen-

fendere, repurgare, & suæ integritati restituere, meritò de salute & famâ Medicinæ solliciti, allabarent & coope-
rentur. An non talis Philologia, aut rationis & elocu-
tionis Rhetoricæ studium, experientiæ præposita, mul-
tistricis potius & ambiguitatibus in artem Medicam re-
ptantibus, viam & occasionem subministraverit, haud
dubitandum est, siquidem prudens therapia hujus mor-
bi faciem detegit & develat. Tam diffusa verò & exten-
sa hæc sentiendi, & loquendi libido est, ut quandoque re-
cursus deficiat, & applicatio solida omnem reliquam opi-
nionum farraginem & apparatus destituat & frustre-
tur, ut unicum illud subsidium adhuc præstò sit, in fine
tale tentamen offerre & commendare, quod neque
crudius opinioni, neque crassius experientiæ repugnat,
imò, quod neque theoriæ neque praxi notorium aliquod
& conspicuum commodum, præjudicium aut nocu-
mentum (ut opinatur) conciliare potest; Interim sub in-
differentismo tali multas æquivocationes involvit &
& continet. Quæ verò cum solidæ arti Medicæ mini-
mè veram sapientiam, utilitatem & æstimationem affe-
rant, sed eandem coniecturis, speculationibus & experi-
mentis oppleant; Ita sanè convenit hoc negotium paulò
exquisitius & providè magis inquirere, pertractare, &
verum studium Medici circa offendicula talia designare.
Hinc de præsentī utilem illam materiam de *Indifferentis-*
mo Medico, sive de OFFICIO MEDICI CIRCA
ADIAPHORA tam secundum ductum rationis, quam ex-
perientiæ verum consensum, explicandam suscepimus.

Quod conamen, ut in benignissimi Dei honorem,
proximi verò emolumentum cedat, & nostræ intentio-
nis verum scopum attingat, est, quod humillimè ex-
optamus.

CUm de *Indifferentismo Medico*, & officio Medici circa *Adiaphora* differere constituerimus, pauca quædam, antequam rem ipsam pertractemus, de vero sensu & autoritate indifferentismi prælibanda erunt, præmissâ modestâ excusatione ipsius Thematis, & applicatione ad propositum nostrum. Præbuit nobis occasionem pro hac materiâ condignè pertractandâ *Hippocrates*, qui in *lib. de flat.* Medicinam prudenter & solidè explicat, quod sit *πρόσθεσις* & *ἀφαιρέσις*, additio & subtractio, & eorum quidem quæ abundant, subtractio, eorum verò quæ deficiunt additio; subjungit statim characterem boni Medici; *Qui verò istud optimè facit, is optimus Medicus existimandus est; quique plus abest ab eo præstando, is plus in arte Medica deficere censetur.* tam sollicitè ille suum cuique tribuit, attendit, & commendat, ut illis, qui talia probè observant, præmi-um laudis constituat; hanc Medicinam verò tam prudenter distinguit, ut abundantiae subtractio, & defectui additio inserviat, quos actus minimè confundit, aut inter indifferentes collocat, sed ex justâ & conveniente horum administratione optimum Medicum dijudicat, & commendat; huc facit illud *Celsi* testimonium, *de veter. Medicinâ: non enim quidlibet, inquit, antiquiores viros agris inculcasse sed cogitasse, quid maximè conveniret, & id usu explorasse ad quod ante aliquâ conjecturâ ducti essent: Utrique vero hi viri, de re Medicâ optimè meriti, tam serio inculcant, quod in arte Medicâ non conveniat, quid pro quo tentare, sed ita exquisitè suis rationibus indicationes jungere ne error obrepât & artem Medicam confundat. Tam implicata verò est non nunquam Medicina, ut in morbis, quos *Hippocrates* *ἀφανιστάς* & *χαλεπωτάς* obscurissimos & difficilissimos appellat, opinionem magis, quam artem exerceat; iisque tali*

râ & medelâ subveniat, quæ si non positivè juvare, attamen nocere nequeat, aut non debeat, & *quæ si ad experientiam descendit, dicit Baglivius, vel per jocum imitatur naturam, vel ex paucis experientiæ manipulis, ad axiomata generalia, intempestivè transcendit, & ab his potius, quam à Phænomenis sedulo detectis ad causam latentem argumentatur*: Hæc argumentatio si fida, vera, & integra haud deprehenditur, tamen aliquid agere imperat, ne patientem destituat, & Medicinam, ut mancā, imperfectā & incertā aliorum risui & ludibrio exponat: Inde oriuntur illi indifferentissimi inter Medicos cordatiores, qui dum patientem infido aliquo tentamine aggredi recusant, tamen eundem non penitus deserunt, sed analepticiis, nervinis, corallinis, perlatis, & fixis antimoniatibus tractant & instruunt, ex talibus sicuti moderatiora seliguntur, ita notabile quoddam nocumentum inferre non judicantur: Hinc illa formula inter plebem jamdum insoluit *hillsfts nicht / so schads nicht*; an verò cum tali medelâ abundantia, subtractio, & defectui, additio subjungatur, vix credo, verum rectius, multa exindè dubia & ambiguitates, tam in diagnosi, quam prognosi, & therapiâ occurrunt & inolescunt. Hinc minimè titulus disputationis nostræ ad metaphysicā extendi debet; neque nostrum conamen irritum & inutile reddet objectio illa, quod neque veteres, neque recentiores de tali materiâ unquam scripserint, aut disputaverint, & quod adeò ut novum & inauditum quid, scientiæ & arti Medicæ consulere & interfervire nequeat; cum econtra antea tradita applicatio dicti Hippocratici ad nostrum propositum, auctoritatem non novitatis, sed antiquitatis clarius designet, & ipsa explicatio non nisi usum realem practicū promittat & offerat, qui ex cognitione ejus quod secundum rectam rationem fieri debet inclarescit & profluit.

Circa verum sensum *Indifferentismi*, dicimus quod *indifferens* nil aliud sit, quam quod neque *bonum*, neque *malum* in se est, interim per *accidens* utrumque fieri potest: *Indifferentismus* est nobis actio in se neque bona neque noxia sed in *specialiore usu & applicatione*, per *accidens* scilicet, ad utrumque tendit & inclinatur: agunt de hac materiâ paulò frequentius Theologi & Philosophi, speciatim moralistæ, sed testatur etiam ipse usus rerum inter alios, quod extra horum forum, indifferentia, & indifferentismus passim occurrant; illi cum in decidendis indifferentismis & acurati, & solliciti esse soleant, ut applicationes sinistrae, vitia, errores, & peccata præoccupentur, & tantus ejusdem usus doceatur & exhibeatur, ut unice ad bonum, minus vero ad malum & sinistrum effectum deducatur; interim utique constat, quod malè moratus, & ad mala de natura magis tendens animus hominum hunc indifferentismum, & adiaphora communiter ad noxia, prava, & sinistra deferat & dirigat; ita in medico foro non tantum multa adiaphora occurrunt, sed tantus etiam eorundem abusus passim deprehenditur & assurgit, de quo effectus & finis testantur, quod in indifferentismo insignis titubatio & æquivocatio respectivè ad multiplicem scilicet usum lateat, & quod adiaphora, si non semper *positive*, tamen multis vicibus *privative* noxam, & errores pariant. Elegans est locus, quem de *medicinâ* in *lib. de arte* profert *Hippocrates*, & qui certo modo in nostram rem trahi potest; *neque verò magis, inquit, quæ offenderunt, quam quæ profuerunt, artem esse comprobant. Siquidem hæc quod rectè adhibita fuerint, profuerunt, illa verò ob incommodum eorum usum nocuerunt, quamquam ubi rectum & prævum suis finibus circumscribitur, quis hoc artem esse non*

existimet? neque enim artis nomine istud donandum existimo, in quo neque rectum, neque pravum inest: At ubi utrumque adfuerit, quis non hoc ex arte potius, quam sine arte effici fateatur? in quo loco ex verâ arte eliminat illud, in quo neque pravum neque rectum inest, si verò utrumque exoriat, illud arti imputat, quasi talis Indifferentismus, quando aliquem effectum sortitur sive bonum sive malum, ad artem referendus sit, ut non minus Medicina adiaphorata lia includat & contineat, sicuti aliæ disciplinæ: & hic est sensus simplicior Thematismi nostri, qui in applicatione magis elucebit.

§. III.

Illam vero est in hodiernis maxime temporibus fors, ut illæ res, quæ *autoritatibus* ornari possunt, magnum applausum & æstimationem recuperent, quid quod eo devenerê mortalium ausus, ut quando unum aut alterum vel longissimè etiam petatum assensum allegare queant, scientiæ, & peritiæ suæ abunde satisfactum fuisse, communiter credatur; quod verò ex indifferenti ejusmodi ad auctoritates provocatione multæ una delusiones & frustrationes oriantur, testatur quotidiana etiam experientia: Hoc ipsum meritò de indifferentismo medico prædicari potest, quippè qui integritatis suæ firmitatem hinc indè ex auctoritatibus suffulcire contendit; ut adeo minime ignorantia & temeritatis argui fortè debeat. Quem latet fortè illud compendium indifferentismi quod *Celsus* communicat? *satius est, inquit, anceps experiri auxilium, quam nullum*, quo dictorio hinc indè tantam audaciam conciliavit, ut ad illud adiaphorum multi, tanquam summa auctoritate suffulti, provocent, & ex auctoritate veterum, illud suadeant & imperent: cui verò in contrario
refi-

resistit illud *Hippocratis* quod in *lib. de fractis* dicit: qui nihil in consilium adhibent, plerumque nihil peccant, & præ illo ancipiti remedio, satius esset tutissimum & certissimum seligere, quo non peccatur, aut error committitur, qualem Medicum *vehementer laudat Hippocrates in lib. de priscâ Medicinâ*. Offert sese in nostro negotio latissimus praxeos Medicæ & experientiæ campus, in quo contradicere absurdum & temerarium reputetur, quando tot exempla & documenta hujus indifferentissimi cum maximis laudibus alibi efferuntur, quasi in hoc & in illo anceps remedium tam nobilem effectum edidisset, ut secundum communem formulam felicissimè curatus fuerit æger: sed hæc adiaphora, & titubationes, aut incertitudines jam ipse plebs scit, quæ, quando Medicum in aliquo morbo vero auxilio destitutum animadvertit, præcipuè si paulo diutius morbus patientem detinuerit, medico quasi consilium illud tacitè præbeat: *Er möchte doch dem Patienten ein Arzney verschreiben / aus der man sehen könnte ob die Krankheit zum leben oder zum todt ausschlage.* Tam intricata est auctoritas indifferentissimi, ut verum Judicium de eo formando mihi illud *Senecæ* arrideat qui in epist. 82 dicit: *Indifferens nihil gloriosum est, nihil indifferentium* (quorum aliqua nominat) *per se gloriosum est*: licet hæc ad moralia adiaphora pressius applicet, non tamen hujus auctoritatis firmitas in Medicinâ deerit, quando omnes errores & ἀμαρτήματα Medicus evitare debet, quæ facilimè & liberrimè ex illo indifferentissimo enasci solent. Et hæc auctoritatis provocatio non tam in arte Medicâ valet, verum & in scientiâ & cognitione, ut passim licentia speculandi & theorias formando, quasi dono data professio existat, modo in experienciâ & arte Medicâ con-

venire liceat, & deceat; huius rei autoritatem allegare superfluum est, quàm ipsa comparatio Hypothesium Medicarum, & nonnunquam notabilis elenchus per præcipitantiam aut festinatam sinceritatem insertus, obfig-nare poterit. Unde ad ipsam specialiore[m] explicatio-nem, indifferentis actûs in Medicinâ, & officii circa in-differentia progredimur.

§. IV.

Cum *experientia* sine ratione sit quasi devastatum domicilium, complementum ac fundus audaciæ & te-meritatis, ut Pandoræ pyxis, ex quâ, velut ex aliquâ lacu-nâ, multi errores & inevitabilia nocumenta erumpunt & profluunt; *Ratio* verò sine experienciâ speculum phan-tasiarum & gratuitarum opinionum existat, ita utrum-que iustè & dextrè, solidè & sincerè connectere omni modo convenit: illa præit, hæc sequitur, illa docet *quid*, *quando*, *ubi fiat*: hæc, *quomodo*, *undè*, *cur fiat*: illa *effectus*, hæc vero causas eorundem explicat. Conveniens ita-que videtur circa experientiæ declarationem, initium formare & rationis potestatem subiungere; cum verò generaliora quædam ante specialiore[m] tractationem de rationis indifferentismo proferre necessitas postulet, hanc præmittemus, ut in experientia constet, an talia adiaphora theoretica, praxi & experientiæ adæquatè & iustè congruant. Maximum verò rationis conamen & sollicitudo est, ut Medicinam à conjecturis vindicet, li-beret & repurget, ne ille dissensus Theoriæ & praxeos Medicæ in vulgi notitiam usque devolvatur, adeoque Medicina infirma, incerta, audax, experimentalis inter rudiores audiat, & hinc inutilis, inconsulta & nociva præ-dicetur; non desunt hujus offendiculi testimonia, quando
sophistæ

sophistæ olim Medico nil turpius denotari posse, asseruerunt. Neque tantum Medicinæ famam conservare interest, sed etiam ejusdem dignitatem & utilitatem, quæ minimè per conjecturas, sed solidas rationes, & exquisitam, veram scientiam comparatur; unde enim præstat ut medicus tam in scientiâ, quam peritiâ rerum suarum certus, firmus & constans sit: Neque tam abstrusa & obscura res est Medicina, ut, quoniam secundum rudem explicationem corporis machinam intueri & introspicere nequeat, inde non nisi conjecturis progredi debeat, adeoque conjecturali Theoriæ, conjecturalem praxin subordinet, nudis conjecturis curet, & per accidens quandoque bonum effectum eliciat, ut mirum esse minimè omnium debeat, tot, tantasque fallacias in medicinâ frequenter occurrere, siquidem ipse Hippocrates cordatè profitetur: *quod medici fallantur, cum morbi causam* *ἐν ἀτρεκέως* *non exacte*, non exquisitè, non fideliter investigant, sed dubii, ambigui, incerti, & titubantes sunt. Tam intricata inquam medicina non est, ut licet clarioribus oculis motus in corpore, operationes, & partium actuationes perspicere non valeat, eo ipso omnibus subsidii rationem solidè applicandi privata & destituta sit; modo in historiâ medicâ, effectibus & productis, certa sit & firma. Certè benignissimus Creator minime occultavit, *motus, successus & ordines* ad vitam & sanitatem maximè utiles & conducibiles, neque natura tam secretam se gerit, ut ipsos motus & effectus eò necessarios quasi *incognito* exserat, sed quos simplicissimus homo discit, attendit, & explicat, *er mußte wissen was seiner Natur nützlich oder schädlich wäre / seine Natur könne dieses oder jenes nicht vertragen / inclinire hier oder dargu / helff sich hier*
oder

oder dæmnit & sic porro , ut talis scientia ex effectibus comparetur, quos ita dicta natura non occultat, sed libere & aperte sistit: Poteſt inſimul præcipuè medicus ad talem integritatem neceſſarios apparatus ἀργεῖως attendere, *instrumenta* per quæ tales motus ad effectus ordinari & dirigi debent, cognoscere, methodos in ſalutaribus & noxiis effectibus diſcere & comprehendere, ſucceſſus debite reſpicere & conſiderare, ut itaque ſecundum hoſce reſpectus unicè ad medicinam neceſſarios nihil obſcurum, nihil intricatum, nihil abſtruſum eſſe queat, modo omnia libere, tranquille, proportionate & ſimpliciter, non vero turbate & perverſe progrediantur, omnium maxime vero ſi finem & mediorum applicationes ad finem, prudenter, accurate, non præjudicioſe neque præcipitanter & confuſe medicus conſiderat; reliquæ enim contemplationes & rationes quomodo v.g. cor, ventriculus, aut muſculi moveantur, adeo directe ad medicinam nihil contribuunt, niſi ad τὸ εἶναι eadem requirantur, quas tamen curioſas inveſtigaciones neque contemnimus, neque reiicimus, modo ſine labe ſint, & medicinam confundere non adjuvent. Hiſce itaque principaliffimè cognitis, quid fiat, & quid ſalutariter fieri debeat, ratio ſupervenit, pro inquifitione, cur fiat primò, & deinde quibus mediis, & denique etiam quomodo fiat.

§. V.

Tam provida vero rationis exercitatio & adminiſtratio eſſe debet in Medicinâ, ne ad illa quæ neceſſaria & utilia haud ſunt, prolabatur, & ex opinionibus ſcientias mentiatur, ſed rebus ſolidis inhæreat, easque condigne explicet: principaliffimum vero eſt, ut ratio adhibeatur in illis rebus quæ re ipſâ ſeu actu fiunt, non verò quæ forte aut

aut facile, aut probabiliter fieri possunt: unde circa effectuum rationalem explicationem scire expedit, primo cur fiant, cur *ita* & non aliter contingant, cur *ita* fieri debeant aut soleant, seu in quem usum & finem fiant, an *ita* fieri expediat, an aliter noceat, & si aliter fiant, an in rectum ordinem, viam & Methodum redigi debeant, ita unius finis contemplatio, cognitio & scientia, ad alterum præcipuum finem progreditur, vel æquales, iustos & salutares motus & effectus conservando, vel eosdem ab aliis inconvenientiis liberando, & defendendo, vel in iustum ordinem redigendo & restituendo. Et hæc est Hippocratis dogmatica & rationalis Medicina, qui singulos motus & effectus summâ attentione & providâ ratione advertit, comparavit, applicavit, & secundum hanc rationem consilia & auxilia subordinavit: huic etiam scientiæ principalissimè medicus invigilare debet, si rationabiliter progredi intendit. Accedit & altera ratio, unde motus, ordines, mensuræ, methodi & progressus dependeant, ut distinguere sciant inter illud quod *absolute* morbidum & noxium, & quid in morbo salutare & conveniens sit, adeoque per rationem edocti & cum ratione certi evadant, cui subvenire conveniat, & an auxilia medica ad eandem causam commodè pervenire & transferri queant. Ad infimam classem pertinet, ratio quomodo motus tales fiant, & quidem specifica, determinatio motûs in singulis partibus, cui modo ut in therapia subvenire si non planè impossibile, tamen difficile est, respectu corporis per se considerati, ita medico fidam & constantem aliquam utilitatem haut facile pollicetur, præcipuè si motus eiusdem proportionem, ordinem, tenorem, gradum & constantiam respiciamus,

C

sed

sed hæc consideratio ad amplificationem Theoriæ Medicæ pertinet. Et hæ sunt illæ generaliores viæ, in quibus ratio solida versari, experientiæ se iungere, & veram scientiam formare debet; imò in quibus ex maximis conjecturis emergere, & ad certitudinem medicam pervenire commodè & fideliter vacat.

§. VI.

Nostrum propositum non fert medicinam conjecturalem latioribus deductionibus depingere, & ex eadem emergendi specialiorum methodum præscribere, cum ad scopum nostrum ex dictis progredi ordo postulet. An in tali medicinæ conditione indifferentissimus detur circa *rationem* & *Theoriam* medicam merito quæritur, & à nobis breviter per affirmationem respondetur: præcipuè verò sub illa explicitâ expressione, quod in theoriis medicis innumeri indifferentissimi deprehendantur, & in modestâ explicatione centum & mille adiaphora inveniri queant; omnia & singula vero proferre centum & mille paginas postulabit; ne verò hæc à nobis tantum dicantur, licebit hujus asserti demonstrationem aliquam subiungere. Diffusa perquam est theoria medica, undè qui generalia de medicinâ tractant, non ad unicum negotium sese adstringunt, sed plura simul pertractanda suscipiunt: hinc diffundimur in plures theorias, speculationes, opiniones & credulitates medicas, in quibus adiaphora vigent. Theoria vera, iusta, solida, firma, constans, excludit adiaphora, sed positivè explicat quid bonum aut malum, dextrum aut sinistrum sit, quando, undè, cur, & quomodo tale quid existat: vera Theoria non titubat, nequè prævaricatur, multo minus tam inconstans est,

ut hodie quidquam noxium, cras verò utile prædicet in eâdem causâ, alibi ad indifferentissimum colloquet. Dantur quidem in Theoriâ medicâ varia indifferentia, quæ ita absolutè medicinam & theoriam medicam non confundunt, sed quam primum applicatio & progressio ad illud quod in individuis fieri solet, instituitur, non potest aliter, quin noxius periculosus inde indifferentissimus exoritur: sicuti v. g. motus aeris, caloris & frigoris in se neque bonus neque malus est, & ad adiphora pertinet, respectivè verò aut bonus aut malus fieri potest, quando ad individua applicatur, non universalis progressionem, sed speciali æstimatione ejusdem secundum sensibilitatem: de hisce theoria vera asserit, quod non indifferenter bona aut noxia sint, sub conditione aliquâ demonstrabili, & non fictitiâ: huc etiam pertinet Pathologia *Salsâ*, quæ minimè indifferenter applicanda, sine differentiâ subjectorum individualium: undè alienum est dicere & absolutè inferre, quod effectus spasticæ & convulsivæ strictionis & contractionis, à sale stimulantem, vellicantem, pungentem, irritantem indifferenter dependeat, cum in uno individuo & numerice etiam pluribus aliis salinâ diætâ maximè abutentibus, nihil quidquam spasticæ strictionis per totum vitæ suæ curriculum sese exserat, & in aliis parcissimè salibus fruentibus, arthritidis, Ischiaticum, nephriticum & hypochondriacum malum insolescat.

§. VII.

Communis est philosophorum regula, quod unius rei plures cause esse queant, ut necessarium non sit ad illud indifferentissimum prolabi, & unam causam omnibus rebus assignare: generalis hic est indifferentissimus,

in theoriis medicis passim obviis, cujus rei testimonia
 haud rariora prostant: præbuerunt hæc adiaphora haud
 levem occasionem de dexteritate & soliditate unius &
 alterius Theoriæ medicæ dubitandi: quandoquæ præceptum
 est argumentandi & concludendi libido, ut ex uno for-
 tē aut altero exemplo, universalis explicatio & conclu-
 sio formata fuerit: & huc facilē & libere concurrit in-
 consulta & inconsiderata Physices applicatio & trans-
 latio in Medicinam, quando fortē aer in hoc vel illo ali-
 quam alterationē post se traxit, si de hinc in singulis pro-
 mutatione tali inducendā idem allegatur. Habent præ-
 terea theoriæ quædam hanc fatalitatem, ut plures gene-
 raliores indifferentissimos includant, præcipuē quando
 una generalior causa singulis effectibus explicandis non
 satisfacit, ut alias simul, sed nonnunquam æquē genera-
 lissimas causas in subsidium ducere, necessitas postulet,
 quæ quidem inter se invicem explicationem & confir-
 mationem aliquam suppeditare & constituere deberent,
 sed ut plurimum in indifferentissimo subsistunt. Haud
 enim solers & accuratus scientiarū cultor, in nuda genera-
 li explicatione acquiescit, neq; illā expressione contentus
 esse solet, quando ad nudas possibilitates provocari solet,
 sed urget cæteroquin specialiores, imo specialissimam
 deductionem & applicationem, maximē verò nexum
 rationis cum effectibus & ipsā experiētiā, unde contin-
 git, ex generaliorum causarum applicatione ad specialio-
 res & individuales effectus, hinc inde confusiones & per-
 turbationes enasci, cujus offendiculi mater est indifferen-
 tissimus. Omnes hæ suppositæ possibilitates pertinent ad in-
 differentissimum: quam facile enim una materia uni noxia,
 tam facilē alteri innoxia deprehendi potest; ut in verā
 theo-

theoriâ, ubi positivè quid decerni debet, non sufficiat, talium rerum rationes obtrudere, sub generaliore applicatione, quæ secundum individua multas exceptiones, dubitationes, frustrationes & ambiguitates includunt: undè rectè *Hippocrates* in libro de *priscâ Medicinâ* monet: *eas cujusque rei causas existimare oportet, quæ quidem cum adsunt, hoc modo provenire necesse est, & quibus in aliud temperamentum commutatis, cessare.* & paulò inferiùs; *quod si universa hominum natura infestus esset, omnibus noceret. Quod certè (talem videlicet indifferentismum) minime facere convenit.* - - - *Et qui hæc singula, quemadmodum se ad hominem habent, ignorat, is neque quæ ab iis proveniunt, cognoscet, neque iis rectè uti poterit.*

§. VIII.

Adiaphora Theoretica tam malæ itaque fidei esse declarantur, quod medicum usum insigniter frustrantur & destituant, undè vera eorundem cognitio esse debet in Theoria, ut hæc ab iisdem quavis prudentiâ liberetur. Pertinet verò desuper ad generalem indifferentismum generalis consideratio *motuum*, in œconomiâ animali obviiorum, quando sine solidâ discretionē ad singula individua transferuntur: ejusmodi generalis consideratio *motuum* est illa absoluta physica *motuum* progressio, quæ sine iusto *ordine*, *directione* & *applicatione* ad *fines* & *effectus* convenientes & necessarios, decurrit; uno nomine adiaphorum est *macrocosmum* ad *microcosmum simpliciter* comparare: cum omnis motus simpliciter physicus ad *syncrism* & *diacrisin* partium *fortuitam*, & accidentalem tendat, animales verò motus sub specificâ determinatione, compositione, structurâ & electione administrantur. Illi nude communicati-

va transeunte progresfione decurrunt de materia in materiam, *sine ordine, proportionato gradu, sine fine & scopo*; hi verò sub *certâ, conveniente, proportionatâ* (quæ *statica* appellari solet) exquisitâ, adæquatâ, tempeftivâ, fufficiente, ordinatâ applicatione, ad partium habilitatem & finium per debitos effectus confectionem, determinantur; in quibus quippe circumstantiis ingens differentia occurrit: quod fi itaque hi motus ita simpliciter comparantur, magna confufio & inæqualitas prodit. Hoc ipsum ex primis corporis animalis rudimentis iam innotefcit, quæ minimè ut frustum phyficum & acervus materiæ fortuito talem figuram affumens, explicanda funt, fed in quibus jam respectus æqualitatis inclarefcit, quid dextrum, quidve finiftrum, quid primum, quid fecundum & fubalternum, quid anterius, quid verò pofterius, quid fuperius, quid verò inferius, quid exterius, quid interius, quid curvum, quid rectum, quid craffum, quid tenue, quot, quomodo, quando, cur, ubi &c. tale quid effe debeat, & effe conveniat: hosce inquam respectus, quis commodè ad indifferentiffimum motuum referre non poterit? quando simpliciter *phyficis motibus* explicantur, illuftrantur, & obtruduntur: longè enim alia in œconomiâ animali eft motuum progresfio, quæ certum femper & fpecificum finem, concoctionis, digeftionis, præparationis, fangvificationis ita dictæ, nutritionis, depurationis, fecretionis & excretionis includit, & hic finis in vitâ & fanitate eft perpetuus, ad *effentialia* vitæ directè neceffarius, non verò *fortuitus* aut *accidentalif*. In eo quidem illi motus conveniunt, quod in fuâ effentiâ non fint diftincti, fed quod differant fecundum accidentia, fecundum partes & materias, ordines, fuc-

successus, gradus, prosecutiones, directiones, ut hoc quidem respectu motus accidens corporum appellari queat, ipsa verò actio, id est hujus motus applicatio ad effectus & fines, non accidentalis & fortuita vocari debeat.

§. IX.

In theoriâ Medicâ occurrit adhuc alius generalis indifferentismus quoad *materia considerationem*, & primo quidem in *universali habitu corporis*, deinde *Particulari constitutione partium*: quoad primum, grande illud est adiaphorum, corpus humanum i. e. corpus præter animam rationalem, cum vitâ præditum, & cum quo sensatio administratur, (displicet enim illa explicatio, quâ corpus, vivum & sentiens per se prædicatur) diversis aliis corporibus assimilare, & ita indifferenter secundum talem allegoriam corporis qualitates explicare; quando videlicet corpus vitale, planè diversis corporibus, quoad habitum & quoad accidentia discrepantibus comparatur, & ex tali assimilatione diversa prædicata & theoremata formantur: claudicant sanè non raro talia similia & comparationes, quæ toto cælo quandoque manifestè distant: certè egregiè & vere Baglivius de eiusmodi analogiis asserit: *argumentatio à simili, sicut facilius omnium est, ita si debite non instituat, cæteris omnibus fallaciores deducit conclusiones, nec aliundè medicorum in inquirendo impatientia tam aptè deducitur, quam à falsis similitudinibus, quibus illi tum in curandis morbis, tum judicando de iisdem tantopere indulgent; similitudo ut perfectè concludat, versari debet inter res sub eodem genere positas, ut inter plantas & plantas, mineralia & mineralia, viventia & viventia, & sic deinceps, ut ita possint singula unius rei attributa verificari de aliâ cui assimilatur, aliter*
con-

*conclusio erit imperfecta, nec per sufficientem partium enumerationem; Elegans hic est locus, unde eundem hic allegare, dignum iudicavi. Quam indifferens enim est mixtionis animalis comparatio, cum mixtione, ferri, stanni, cupri, vitri, aut structuræ & texturæ corporis animalis, cum frusto metalli, terræ, glebæ? ad Rhetorica magis & metaphorica talia pertinent, neque quidquam illustrent, multo minus demonstrant; unde haud infrequenter subsumptiones & argumentationes in ejusmodi assimilationibus claudicant, quæ ita indifferenter habitum corporis animalis non attingunt (de *essentiâ* enim materiæ in physicâ nihil intelligimus, cum sensum humanum & captum fallat) multo minus ita indifferenter alterant, & commutant: sistit sese hujus assimilationis infirmitas tam in simplici ratione, quæ contraria componere, & comparare non erubescit, ut æqualitatem analogicam admittat, deinde ipsâ experientiâ, quæ manifestis indiciis hujus analogismi fragilitatem obsignat, ut ex ejusmodi indifferentismo colligi non debeat, sicut salinum aliquod principium sese ad ferrum, cuprû, aut aliud metallum habet, ita se ad corporis humani aut animalis mixtionem habere solet; id quod experientiæ insigniter contrariatur. Profluunt talia sophismata crudiora ex illo indifferentismo generalioris *assimilationis*.*

§. X.

Offert sese altera illa particularis partium analogia, quæ huic indifferentismo insigniter favet: instruitur hæc assimilatio quandoque secundum figuras pororum, in quâ quidem in recentioribus temporibus hinc inde aliqua moderatio & modestia adhibetur: invenit talis theoria insignem auctoritatem in *Hippocrate*, sed
tam

tam accuratam & solidam, ut ad alias curiosas speculationes salvo sensu hippocratico trahi non queat: Extat locus notabilis *in lib. de priscâ Medicina*, in quo figurarum considerationem secundum *capacitatem, cavitatem & latitudinem*, deinde quod *arctationem angustiam & contractionem* respectu partium solidarum & fluidarum, optimè explicat: nullam hic certam & infallibilem pororum figuram, neque triangularem, neque quadrangularem determinat & indicat, sed talis ulterior figurarum denominatio ad adiaphora pertinet: tam inconstans enim in hoc negotio illa theoria est, ut certè partium figuras explicare non valeat, cum vero cum figuris negotium perfici debeat, tam indifferenter ad lubitum conceptibilem aliquam figuram designet, hinc moderatiores theoretici, obscurissimam & determinatu difficillimam eiusmodi analogiam prædicant, qua æquè minus constanter & fideliter inniti liceat, ac aliis indifferentissimis: adiaphorum est illud generale theorema, quod facilioris quidem speculationis est, sed obscurioris & difficilioris demonstrationis & applicationis, quando ex indifferenti fingendi lubidine, tales pororum figuræ declamantur, & proclamantur: indifferentissimus nihilominus ibi occurrit, licet differentię pororum fingantur, cum si non exactè hæc theoria demonstrari queat, tamen quid pro quo circa specificam hanc configurationem proponatur.

§. XI.

Non placet ad specialiora progredi, sufficiant hæc schemata produxisse: illud adhuc addendum est circa rationis negotium in Medicinâ: cum nexus rerum, genuinum & optimum indicium & documentum

D

veri-

veritatis & certitudinis existat , ita ejusdem defectus mancā, incertā, imperfectā & fictitiā reddit theoriam, rationes enim extra cohæſionem cum effectibus sunt Theoriæ scandalum, & rationes luculentā connexionem in experiētiā Medicā non obſignantes, sunt Medicæ artis impedimentum & grave offendiculum: quilibet interim certitudinem medicā affectat & anhelat, adeoque quilibet hunc nexum accuratè obſervare & prudenter formare debet, ſi non magis conjecturis & fruſtraneis opinionibus ſuperbire geſtiat: eſt verò in Medicinā tam rara avis eſt hæc connexio, ut paſſim theoriam aliam, alibi aliam praxin conſpicere, non arduum, laborioſum, aut difficile ſit; ne verò crudioris Empiriæ argui poſſit Medicina, hinc inde corraſæ generaliores rationes nonnunquam theoriam aliquā conſtituunt, ut multa quidem dicantur , ſed ex longè alieno capite confirmentur, & praxis longe aliter inſtruatur. Quoniam verò rationalis eſſe debet medicina, ita formantur quandoque rationes, vel nimis curioſæ, adeoque craſſiſſimos effectus proxime non ferientes, explicantes & connectentes, vel alienæ, quæ neque iisdem effectibus poſitive conveniunt, neque directè quidem contrariantur, vel penitus contrariæ, quæ àb ipſā veritate experiētiæ apparenter diſcrepant: ſingula verò talia profluunt ex illā indifferenti philoſophandi, fingendi, ſpeculandi, imaginandi libidine; ne penitus medicina rationibus caſſa & exuta ſit: proſecto non deſunt cordati medici quidam, qui ſimpliciter conſeſtantur, quod ejusmodi theoria non in commodum artis, ſed in ornamentum Philologiæ vergat, & quod ex ejusmodi rationibus minime experiētia juſte inſtrui & veri-

& verificari, neque praxis cum eiusmodi rationibus confirmari queat, hinc contingit, ut vulgo tantum satisfiat, quædam de salibus scorbuticis, de catarrhis falsis, de sale intra cutem & carnem morficante, de obstructionibus tenerrimorum vasculorum, de acrimoniâ sanguinis, aliorumque humorum, & de stimulatione, arrosione, & irritatione, de debilitate nervorum, de malignitate materiarum, & si odiosum & otiosum non esset, de multis aliis præfari & occinere.

§. XII.

Et hæc non gratis tantum allegavimus, sed certo scimus & audivimus, sub illâ sedulâ commentatione & commendatione, ne praxis confundatur, cum eiusmodi opinionibus, sed sedulo ex experimentis providis informetur & stabiliatur. Interim eiusmodi opinionibus & rationibus haud ita absolute veritatem suam denegamus, modo non indifferentissimus in iisdem & cum iisdem committatur, alias multis erroribus proximam viam præmonstrant: non enim convenit tantum aliquid in aliquâ materiâ sentire, sed certitudinem & soliditatem veram inferre. Tam spatiosum verò est huius indifferentissimi negotium, ut alibi in theoriâ una alteraque non nisi salium efficaciam, quod & quomodo corpus animale lædere queat, explicatam & applicatam deprehendamus, sub illo subalterno adhuc indifferentissimo, ut in Cephalalgia, Hemicrania, arthritide, hæmoptysi, phthysi, hypochondriaco, hysterico malo, nephritide, podagra, colicâ hæmorrhoidali, certa, specifica, sed nescias, quæ certa & specifica salia accusentur, ita indifferenter verò, ut modo specificum certum sit, & pungat, morficet, mordeat, rodat, fre-

mat, vellicet: qualis indifferentissimus cum aliis opinionibus ac rationibus medicis passim committitur, quando sine respectu temperamenti, seu habitus, ætatis, regionis, morum, consuetudinis, & dispositionis hæreditariæ, eadem indifferenter applicantur, quas tamen distinguere, & cum iudicio applicare docuerunt veteres prudentes Medici, maximè verò Hippocrates, quem recentiores cum modestiâ & prudentiâ sequi accuratè & solerter student & allaborant.

§. XIII.

Meretur providam interpretationem illud *Hippocratis* pragmaticum quod in *lib. de vet. Med.* allegat, quando de salibus sermonem habet, quippe qui locus tanquam summum fundamentum Pathologiæ Salsæ hinc inde produci solet: dicit *Hippocrates*: *in homine inest & amarum & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & insipidum, aliaque sexcenta*: (sed non æquæ talia Salia sexcenta aut specifica; adsunt etiam insipida) *quæ pro copiâ & viribus* (NB. aurea hæc sunt verba *πλετοίας, δυναμίας, ἔχοντα*) *varias habent qualitates* (sed non semper morbitas) *& hæc quidem mixtione & mutuâ contemperatione ὅτε φανερά ἐσιν neque conspicua sunt; neque quemquam molestia afficiunt; at ubi horum quidquam secretum fuerit, & per se extiterit, (non ἢ aut, sed & &, tanquam sub copulâ, ubi secretum fuerit, & simul aut una per se extiterit) tunc & conspicuum fit, & hominem molestia afficit.* Primo ex hoc dicto evinci non potest, quasi Hippocrates dixerit, quod in singulis aut plurimis affectibus talia salia pro copiâ & viribus adsint, deinde quod non ubique, neque familiarius secreta & per se prostantia adsint, ut in omnibus subjectis & individuis conspicua sint, & hominem

nem molestiâ afficiant; tertio injungit, quod si horum quidquam secretum, & per se existens, tunc conspicuum sit, tunc etiam simul hominem molestiâ afficiat, non prius aut maturius, quam ubi fuerit secretum, neque hoc solum, sed ubi etiam, &, καὶ per se extiterit, tunc verò proximo inevitabili consuetario conspicuum fit, & denique quod ultimum est, & ad nostrum negotium facit, hominem molestiâ afficit: Hæc si applicentur ad illum indifferentissimum Pathologiæ Salsæ, ex auctoritate Hippocratis seriò ab auctoribus & patronis hujus Theoriæ declamatum, judicioso facilè sensum divi senis commendabunt, & an justè & convenienter pro ejusmodi adiaphoris allegentur, declarabunt. Illud adhuc addimus, quod latiori deductione circa hanc specialem materiam, quam exempli loco allegavimus, opus haud sit, cum generaliore nostræ explicationi satisfaciât, & lumen addat: reliqua verò in theoriis circa generaliores ejusmodi causas & adiaphora deducere & applicare, neque tempus, neque propositum fert; possent verò, si exactior occasio talia latius explicandi se se offerret, & permetteret, centum, imò mille ejusmodi indifferentissimi designari, quò supra iam tum provocavimus, an verò ejusmodi opiniones, ex quibus theoriæ nonnunquam formari solent, non ad indifferentia pertineant, quia ita indifferenter ex indifferenti auctoritate, ratione & applicatione formantur, vix dubium esse potest, quæ adiaphora in experienciâ non alium, nisi indifferentem effectum, minimè certum, dextrum & solidum finem obtinere possunt, & infallibiliter etiam solent.

XIV.

Pertinet præterea certo respectu illud adhuc ad adiaphora

phora medica circa theoriam & rationem , quando omnes generaliores causæ ubiquè & omnibus effectibus & affectibus applicantur : non tanta esse debet medicinæ servitus ut sese singulis rationibus adstringat, adeoque indifferenter cum iisdem progrediatur , sed ut rationibus convenienter uti sciat, applicando scilicet justas rationes suis causis, & removendo illas rationes, quæ vel effectui, planè contrariantur, vel nudis tantum possibilitatibus favent, cum quibus positivè nihil demonstrari potest, sed quæ tantum frivolas præsumptiones, & opiniones præbent, quod galli *soupçonner* appellare solent, quando citra veram confirmationem , causa aliqua noxia aut mala præsumitur & reputatur. Insignis verò hic est indifferentismus & deterrimæ confusionis mater. Præstat enim dicere, quæ vera sunt, non æque quæ multa sunt, neque tanto apparatu causarum & rationum Theoriam onerare, sed illa dicere, quæ necessaria & utilia sunt, omnium maximè verò *docet philosophia facere, non dicere* secundum *Seneca* effatum, id est: non dicere cum inconditâ Philologiâ & rationum confusione, de hoc, illo, alio & sexcentis aliis in unâ materiâ differere : elegans locus ille est *Epicteti: ecce faber qui peritus artis est non obambulat clamitans, audite me differentem de re fabril: sed tacitus domum & tabernam conducit, instruit, & operibus se ostendit peritum. Tale tu fac &c.* ejusmodi verò peritiam minimè tam confusa coacervatio rationum efficit aut sustentat, confirmat & illustrat, sed eandem potius destruit, enervat, confundit & turbat; non enim convenit ut semper, ubique aut unice de naturâ, de aëre, æthere, materiâ, nisiuum tendentiâ, necessitate materiæ in Medicinâ philosophemur, sufficit si hæc dicamus, quæ maximè vera

ra sunt pro substratâ explicatione, reliqua enim philosophia noxius est indifferentismus & artem medicam graviter frustratur. Neque ita interpretari volumus, quasi rationem omnem & singulam rejiciamus, & nudam experientiam commendemus, minime, sed laudamus illam harmoniam, quando facta cum dictis congruunt; hæc verò convenientia neque sperari, neque expectari debet ex ejusmodi indifferentismo, & causarum indifferenti recitatione, generaliore applicatione & allegatione, cum illæ rationes præ omnibus reliquis valeant, quæ phænomena explicant & recto argumentandi & concludendi ordine demonstrant, quid factum, quod factum, undè factum & quomodo factum sit.

§. XV.

Præ omnibus adaphoris pessima est illa species, quando in theoriâ rationes tam venales & liberæ exponuntur, ut non æque ad utilem illum nexum rationis cum experientiâ respiciatur, sed ut tantum aliqua theoria formetur, ne planè destituta rationibus medicina offendantur: hic inquam est generalis indifferentismus & simul sentina errorum & sphalmatum artem medicam passim ingredientium; tam prava vero est hæc sentiendi licentia, ut posthabitis artis fundamentis passim fungus pro cerebro, opiniones pro solidis rationibus, phasmata pro scientiâ offerantur, obtrudantur, & defendantur: & indifferens est animus quandoque speculationibus luxurians, ut modo aliquid dixisse, & de re unâ aut alterâ ornatè & curiosè differuisse, dignum & sufficiens esse æstimet: si unquam ejusmodi indifferentismi malæ fidei symbolum gerunt, sunt certè in hac libertate secundum beneplacitum non de rebus quæ verè fiunt,
sed

sed ex cerebro de illis quæ fieri queunt, & quando ita fierent, admirationem mereantur, theorias fingendi, & formandi; aut si iusta rationum cohæsiō non emineat, illam excusationem proferendi, posse sufficere, si modo aliquid in theoriâ proferatur, multa adhuc in rerum naturâ esse abstrusa & obscura, non posse singula in naturalibus progressionibus designari, quasi hinc contenti esse debeamus, de illis quæ vel frigide vel secundum proprium captum & opinionem, wie man sichs am leichtesten einbilden kan/dicta & proposita sunt, sed nonnunquam bonus dormitat Homerus qui talia ita obscura nuncupata simpliciter ad oculum non tam demonstrare, sed simul nexum & convenientiam cum effectibus & factis non tam formare, quam simpliciter etiam designare poterit. Malè interim consulitur medicinæ, cum ejusmodi adiaphoris, quando non res dicitur & explicatur, sed quid de re dici queat, divulgatur: quando non rationes factorum, sed rationes rationis fingentis, imaginantis & speculantis proferuntur; & ne deficiat Theoria, magnus apparatus & turba verborum & opinionum effunditur.

§. XVI.

Ne ultra filum propositi nostri excurramus, cum aliqua hætenus de adiaphoris Medicis maximè generalioribus Theoriam medicam spectantibus dixerimus superest ut brevibus etiam *Officium Medici circa Indifferentissimum Medicum* exhibeamus. Ex traditis hinc inde indifferentismi speciminibus facilè colligere poterit prudens, quid de iisdem sperandum & exspectandum sit, & quomodo medicus rationalis, rationabiliter circa ejusmodi fata theoriæ medicæ versari debeat, occurrunt
multa

multæ auctoritates, quæ passim pro horum adiaphororum patrocínio allegantur, & tantæ, quibus repugnare forte non licet (sed quid non licebit, veritas non auctoritatibus, sed rationibus vincitur) unde neque veterum neque recentiorum medicina ejusmodi indifferentis-
 miscaret; hæ inquam auctoritates sunt primum offendiculum in medicinâ, quibus quavis prudentiâ uti convenit: maximum vero est commodum & salutare officium in Medicinâ, non omnibus indifferenter fidem addere, neque nudis auctoritatibus superbire; turpè enim est quem authoritates vincunt, & turpius adhuc est auctoritate aliquos vincere velle: Rationes valent & antecellunt authoritates, undè ad veritatem earundem primario respicere convenit: deindè evitandæ sunt quævis curiositates inutiles & minus necessariae, hæ enim ut plurimum turbant & confundunt reliquam sinceram explanationem: evitandæ etiam sunt illæ Philologiæ, loquacitates & confusiones, quid quod diffusiones in rationibus: nequè confert, singula & omnia in unam rem trahere, adeoque magis miscellaneam theoriam, quam veram & applicabilem producere. Omnium maxime ad iustam rerum conspirationem & convenientiam respicere, eandemque elicere, & prosequi interest; hæc si in aliquâ theoriâ deest, omnem laborem reliquum vastum vel curiosum illud fugitivum ornamentum aut rectius fixum detrimentum fide dignum haud reddit, sed multis justis illusionibus exponit. Unde præterea à multitudine rationum abstinendum, sed ad effectus & quid familiariter fieri solet ac contingit, ipso actu respiciendum, non verò, an rationes cum uno aut altero effectu congruant, sed an simplicem cohæsionem aper-

tē exhibeant, non latē, non curiosē, non superstitiosē, non præjudiciosē hinc indē petitam & corrasam : abstinentium etiam est ab illā amphiboliā & retorsione theoriarum, ne sub inconditā explicatione eadem dicamus, quæ antiquas fabulas sapiunt, & ne sub multā deniquē confusione & implicatione, nudis negationibus inhæreamus, aut frigidam illam explicationem & applicationem offeramus, non potest concipi, si tamen possit concipi & via ad verum non tam conceptum sed usum & applicationem simul demonstretur.

§. XVII.

Præterea magnum adminiculum ad veritatem est, ut iudicioso animo attendatur, quid fictitium occurrat in Medicinā, quid vero reale existat, cum certē multa in adiaphororum serie fictitia & fabulosa occurrant, quippe quæ ex illā frivolā fingendi libidine ortum traxerunt: undē prudens theoreticus distinguere debet inter illa quæ ipsi rei essentialia sunt, & quæ sunt adventitia aut spuria & adscititia: hinc non temerē, nequē facile credendum, qui enim facile credit, facile decipitur: præstat ipsam experientiam perpetuo colligere, nequē tantum in rarissimis effectibus connexionem inquirere, sed in familiarissimis & ubiquē conspicuis, ipsi indoliæ genuinis, non turbatis, non corruptis, morbi circumstantiis, iustam convenientiam & applicationem intueri & instituere: habet enim Indifferentismus hoc peculiare phænomenon in altero etiam extremo, quod tantum aliquas & non omnes suas rationes, aliquibus & non singulis unius morbi & genii & typi effectibus & circumstantiis applicet, sed ibi acrimoniam, alibi materiæ necessitatem, nunc structuræ convenientiam, rursus naturæ energiam, denuo parti-

cu-

cularum malam proportionem, & ætheris influxum, in unâ eademque re accuset, adeoque meras confusiones, & multiplicationes entium præter necessitatem, proferat & inferat: hinc illud prudentis Medici officium circa ejusmodi rationes esse debet, ut dijudicet, unde, quibus rationibus, quâ methodo, & quâ ambiguitate ars medica confundatur; hæc enim inconstantia est indifferentissimi verum symbolum, & turpè est de Medicinâ dicere, quod inconstans sit, & ita frequenter titubet aut tergiversetur: hinc respiciat quisque certitudinem & veritatem, reliqua quæ extra talem scopum continentur, ad quisquillas pertinent & nugas. Interest etiam ut convenienter dignoscantur hypotheses in Medicinâ, an ad opiniones & phantasias hominum pertineant, an sint privatiores hypotheses, & ante experientiæ interpretationem & debitam confirmationem excogitatæ: an verò econtra non possint aliter, quin cum experientiâ perpetuò stent, progrediantur, & eveniant: undè etiam prudens Medicus abstinebit & evitabit illum indifferentissimum, ut non contentus subsistat circa illud, quod forte commode de unâ aut alterâ dici queat, sed quid dicere conveniat, deceat, & dici debeat: caveat sibi quisque ab illa turpi opinione: quia in Medicina multis locis certitudo deficit, ergo expedit tantum aliquid sentire & credere, licet non ubique cohæreat, neque ubique conveniat: imò excrementum omnis rationabilitatis & rationabilis argumentationis esse debet, multas diversas theorias, in unum magma reducere, adeoque in veritate inquirendâ tam indifferentem se se gerere & præstare. Neque etiam convenit vel theorias singulas tam indifferenter contemnere, ex crasso illo præiudicio, quia Me-

dicina conjecturalis reputatur; vel unam aut aliam temere & pertinaciter non admittere, quia forte recentiores de hâc ratione non garriunt, aut speculari vel unquam, vel rarius siveverunt: & turpè est in theoriis rationes oculis & animo demonstrabiles, vel pertinaciter non admittere, vel temere negare, propter gratuitam novitatis accusationem, quasi novum quid sapiat; manet interim in hisce ausibus perpetuus ille indifferentissimus, quod sine solidâ necessitate & ratione firmâ negationes instruantur, & sine iusta discretione & applicatione indifferenter exponantur.

§. XVIII.

In theoriis tam veterum quam recentiorum providus sit & prudens Medicus theoreticus, ne in indifferentissimum præceps ruat, tam multa enim passim adiaphora occurrunt, ut in indifferenti theoriæ assumptione talia adiaphora una irrepant. Quod enim Hippocratis theoriam medicam attinet, attentum omnino, & âb omni superfluâ commendatione & interpretatione liberum animum postulat ejusdem labor & studium: haud enim præstat & interest tantum Hippocratem citare, sed rectè & convenienter ejusdem sensum interpretari, & imitari: passim enim tot indifferentes explicationes hippocraticæ obtingunt, ex illâ per insignem abusum insolitâ provocatione ad auctoritatem Hippocratis aliorumque veterum medicorum, ut quælibet theoria patrocinium suum in antiquitate medicâ inquirat, & ut sperat, & contendit, invenit, offert, obtrudit: unum verò ex omnibus verum esse debet, reliquorum multa ad adiaphora pertinent, undè omnium theoriarum tam exquisitè & accurate indifferenter haud esse

se potest patronus & oraculum Hippocrates. Imò tam indifferens est hinc indè illa ætiologia Hippocratis, ut crimen esse nonnunquam reputetur, àb ejusdem theoriâ generaliore declinare: undè quidem ad generaliores ejusdem & Philosophicas rationes jurare tam indifferenter non licet, sed præstat ejusdem theoriam Medicam probè attendere & reservare, ut certi indè fiamus in eo quid fiat, quid fieri debeat, cur fiat, & ita fieri intersit, quæ longè majorem & notabiliorem usum monstrabunt, quam reliquorum elementorum Hippocraticorum explicationes. Recentiorum theoriis ita *indifferenter* se se concredere, inconsultum omnino est & periculosum: mens hominis quidem semper nova appetit; sunt verò nonnunquam novitates tam mali censûs & usûs, ut præstitisset antiqua rectè didicisse, intellexisse & applicasse: hinc non licebit, in certitudine & veritate inquirendâ, speciem, novitatem, curiositatem & jucunditatem alicujus theoriæ considerare, sed sub iusta discretionem inquirere, an effectib9, experientia, & eventib9 rationes respondeant, cohæreant, & conveniant, non una aut altera vice, sed tam perpetuo gressu, & vinculo, ut ubique applicationem suam proximam, veram, distinctam & realem, non fictitiam & imaginariam, aut gratuitam theoria inveniat, habeat, & obfignet. Et hæc præter illa quæ jam latius supra hinc indè produximus, *officium* Medici circa *adiaphora* theoretica explicant & commendant.

§. XIX.

Alterum est ut etiam *adiaphora* in experientiâ & praxi medicâ, quantum fieri poterit, breviter enodemus: & primo omnium quidem de *adiaphoris*, quoad

historiam Medicam dicere conveniet. Dignum profecto est ut historia medica in medicinâ primum doceatur & discatur, ut verè innotescat, quid in medicinâ occurrat, cui rationem & medelam addere & applicare conveniat; quod si enim in illâ circumstantiâ historicâ *quid fiat*, certitudo & veritas deficit, tunc & theoria & praxis medica miserrima omnium artium & disciplinarum existit, exinde enim cohortes inutilium indifferentismorum, centuriæ irritarum opinionum & chimærarum prognascuntur; ut tædeat, imò pudeat, tantis phantasiis superbire: undè principalissimè considerandum est quid fiat in medicinâ circa vitam & sanitatem, & pro utriusque conservatione, præservatione & restitutione sanitatis; quid fiat secundum & præter naturam, & ordinem naturalem: Inde historia medica conficitur, quæ in multis locis grandia adiaphora includit & possidet, talia inquam adiaphora, quæ ad communem historicam notitiam non pertinent, aut indifferenter excogitata sunt, sive convenient simplicitati historicæ, sive non, modo aliqua historia formetur: undè mirum esse non debet tot corruptas historias pasim florere, & variis indifferentismis practicis patrocinari; quid novi, corrupti, inauditi morbi aliud sunt, nisi certo respectu & certo numero specimina indifferentismi in experientiâ Medica; *novi morbi*, quando anomalicis progressionibus decurrunt, quibus dehinc ex theoriâ variæ causæ, & ex historiâ varii effectus & phænomena adscribuntur magis quam expectantur & experiuntur, inde illæ querelæ, *der Hr. D. hat so viel ausgefraget / und keines getroffen / imò illæ objurgationes: er muß besser raten lernen: quando scilicet multi effectus finguntur, qui tamen in*
histo-

historiâ verâ non congruunt ; talis est indifferentismus circa novos morbos, quos communiter ita appellare asolet medicina, illa quæ ad veritatem historicam non respicit, sed indifferenter hunc aut alium effectum increpat, exspectat & qui si exspectationi non respondet, pleno ore per crassum indifferentismum novus morbus nuncupatur & accusatur : *corrupti* morbi habent præ reliquis singulis ratione historiæ illud peculiare, ut indifferenter explicentur, five sit scorbutus, five acrimonia sanguinis, five obstructio, five polypus cordis, seu inviscatio nervorum, wenn es nur einen Namen befömmt/ dabey man es nennen kan / perinde æstimatur ; Quod si denique ratione circumstantiarum & apparatusum plures, sed in generaliore intentione, executione & fine conspirantes morbi conveniunt, qui ad unam historiam referri non possunt, neque alias fictitias circumstantias facile admittunt, & in communia summa genera morborum referri nequeunt, indifferenti animo *inauditi* quandoque appellari solent: ut habeat medicina excusationem, cur historicâ suâ notitiâ deficiat, circa præsentem affectum : hanc historiam morborum accurate explicat *Baglivius*, dum dicit: *Historia morborum tota quanta est, pendet à sedula & patienti descriptione eorum quæ doctus observator de morborum invasione, progressu & exitu adnotaverit, & eadem quæ adnotavit simplicitate (non curiositate) charitis exposuerit, nihil addendo de suis, nihil de librorum, aliarumque scientiarum præscriptis, sed uti paulo supra inculcat, ex saluberrimis duntaxat & purissimis naturæ fontibus.* Vigent itaque circa historiam, medicam innumeri indifferentismi, qui veram & genuinam facti speciem confundunt, & ipsi experientiæ reliquæ medicæ damnum & offen-

& offensionem conciliant. Maximi indifferentismi quoad historiam medicam occurrunt in hæmorrhagiarū & Februm negotio & speciebus, qui effectus si modo in individuīs intueantur, & diversæ explicationes de iisdē attendantur, facile apparebit, quomodo nonnunquam theoriæ indifferenter, acrimoniam & vellicationem, adeoque effectus ex acrimonia & vellicatione orientes diversimode recitet, ipsam vero historiam affectūs, ratione ortūs, frequentię, successūs exitus & eventus multis modis confundat, indifferenter explicet, applicet & exhibeat. Neque interest multum de hac materia eloqui, dum quotidianus usus asserti nostri veritatem & constantiam ob-
signabit.

§. XX.

Insignis etiam indifferentismus frequenter in praxi medica occurrit, quoad ipsam *methodum medendi*. Est certè iusta & prudens methodus, clavis ad arcana medica, ut merito omnes periti & prudentes practici ad methodum praxeos medicæ sollicitè & accuratè provocent, eandemque urgeant. Quæ verò medicina veram methodum possideat, ardua est quæstio, & non nihil odiosa, quam decidendam haud assumimus, cum pressius explicationem nostram non attingat: illud verò à nobis non reticendum est, quod multa adiaphora in medicina obtingant, circa methodicam artis tractationem. Quot capita, tot sensus, quot theoriæ, tot methodi, non rarò verò etiam plane nullæ servantur: Indifferens theoria infert indifferentem methodum, ni praxis plane à theoria se-juncta sit. Cordatior quidem medicina, quando theoriæ nexū cum praxi obtinere & invenire non valet, attendit sedulò *genium* morbi & ad eundem ipsam methodum in-
struit, unde illæ practicæ cautelæ audiuntur: *Diese oder*
je

jene Krankheit / leide nicht / daß man Sie so oder anders angreiffe / diese Krankheit wolle also tractiret seyn. Et ita magis per empiriam edocta, discit, svadet & commendat methodum morbo convenientem. Ex indifferentismis verò Historiæ morbi, plurima adiaphora in methodo occurrunt, ut vel primo *generalia* & *universalia* præmittantur, nescias quandoquæ, an etiam talia præmittere præstet, sub indifferenti consilio & tentamine: wir wollen ein gelindes laxans, oder vomitiv verschreiben. Wann irgendetwas in dem Magen oder Gedärmen lieget / si forte! es kan nicht schaden / wann wir etwas vor den Magen oder vor das Herz zu stärken verschreiben: sit ita pingatur Rec: confect: alkermes, aut elix. Pr. Par. Es solte nicht undienlich seyn / wann wir es mit einer Blutreinigung anfangen. Was meint der Herr Patient, wie ihm ein Kräuterträncklein anstünde? Resp. dß muß der Herr Doctor wissen ob es mir nützlich oder dienlich sey! wohlgeredt / fiat, Msc. detur, signetur herzkstärkender und ablösender Kräutertränck. Et quis porro recitabit ejusmodi indifferentismos, circa initium methodi practicæ. Datur alia medicina, quæ ita indifferenter cum Venæsectionibus, alia cum vomitoriis, rursus alia cum purgantibus methodum medendi sub magno indifferentismo inchoat, quandoque sine respectu ætatis, naturæ, temporis, morum, consvetudinum, sensibilitatis, & verigenii morbi, quostamen respectus *Hippocrates* notanter urget passim in Scriptis suis. Tantum etiam alibi occurrit indifferentismus; ut primò purgare, deindè sangvinem educere, & tertio clysterium dare, in uno morbo & successu indifferenter pro prodromo methodi venditur

vindicetur, & sedulò exerceatur, wann eines nicht hilft / so hilft vielleicht das andere / wir wollen probiren. Nequè deest medicina, quæ planè nullam methodum attendit, & pro adfurdâ re declarat, quando Medicus se legibus tam exquisitè & sollicitè adstringere vult: probandum & tentandum esse asseverat. Wir wollen dieses probiren / wir wollen jenes probiren; dieses remedium hat sonst unter meinem Gebrauch kräfttig den Schweiß getrieben / und doch darben die Nerven gestet / wir wollen es also auch versuchen. Modo laudantur Panaceæ & polychresta, alibi arcana, rursus specifica, cum quibus nonnunquam ita indifferenter praxis exercetur, plurimum sine effectû & eventu salutari. Alius exclamat rursus, eines wollen wir versuchen. Ich habe ein bewehrtes mittel aus unser familie, welches meine Frau Großmutter an vielen sehr nützlich befunden / recitantur etiam laudes magnis cathalogis: & quæ passim circa ejusmodi α' μεθοδῶν occurrunt, & indifferentissimum practicum notanter explicant & testificant.

§. XXIX.

Non occultandum est illud, quod *Celsus* in lib. 3. c. 1. de *Medicina* providè edocet: illud ignorari non oportet, quod non omnibus agris, eadem auxilia convenient, & quod alibi dicit, non eadem omnibus & in similibus casibus opitulantur. Pertinent hæc dogmata ad nostram explicationem, ubi etiam ad diaphora circa remedium exhibitionem explicare placet. Conipicius est indifferentissimus practicus v. g. remedia antipestilentialia, antifebrilia, alexiteria, vel in omni febre, vel in omni subjecto exhibere, indè fit, ut ejusmodi ambigui effectus non raro ex indifferenti tali usu elician-

eliciantur & eveniant: Occurrunt huius æquivocationis querimonie passim; Ich wundere mich/dieses remedium hat mich sonst nicht stecken lassen/ und hier will es doch nicht anschlagen: Ich hab sonst gar viel auf dieses remedium gebauet; dieses remedium ist von diesem oder jenem autore zu diesem affect sehr gelobt. Sed conciliandum etiam est, quod citatus Celsus in eodem loco dicat: oportet inquit itaque, ubi aliquid non respondit, non tanti putare autborem, quanti egrum. Par effectus obtingit ex indifferenti usu *adstringentium* in hæmorrhagiis, *antepilepticorum*, *antispasmodicorum* &c. ut non raro sinistros effectus conspiciere liceat; ubi, quidem sub specialiore illo fine adstringendæ hæmorrhagiæ, adstringens adhibitum fuit, sed sub indifferenti generaliore consideratione modo adstringatur, sine respectu morbi, motûs, habitûs, impetûs, ordinis, usus, consuetudinis, sensibilitatis &c. in hisce enim tanquam specialioribus rationibus ille indifferentissimus noxius concentratur & inclarescit; Neque omittendum præterea est, cum communis materiæ medicæ commendatio multis frustrationibus & delusionibus scateat, quando unum aut alterum remedium præ aliis efficaciam suam constantius exferit, quod si de hinc illud remedium omnibus subjectis, & omni tempore in eodem etiam casu & affectu exhibeatur, evenit nonnunquam diversos effectus enasci, nequè illam suam constantiam ubique in omni usu, individuo, & tempore comprobare; undè huius remedii virtus in dubium vocatur, certè non aliundè, nisi à billo crasso & abominabili indifferentismo, quippe qui multis ejusmodi erroribus committendis inservit, cum laudabile etiam remedium, si in justo tempore,

convenienti ordine, certo subjecto & aliis necessariis circumstantiis exhibitum fuisset, non alium, nisi laudabilem & salutarem effectum edidisset: v. g. Laudantur communiter quædam radices acriores, calidæ ita dictæ, aromaticæ, subtiles, in febribus, tanquam egregium remedium diaphoreticum, expellens venenum, uti pulvis ex septuaginta radicibus: harum radicum licet quædam ita absolutè contemni non queant, si verò ita indifferenter exhibeantur, alibi sudorem largissimè pellunt & eliciunt, alibi verò anxietatibus, inquietudinibus, agrypniis & asphyxiis cum externâ siccitate, internâ verò angustia inserviunt, cujus rei experientia innumera testimonia subministrat. Fuit hic indifferentissimus, qui ex crassa empiriâ emanavit, causa tantarum frustrationum & incertitudinum in re & *materia medicâ*, cum remedia, si suis causis, temporibus, subjectis, ritè & peritè reservata fuissent, insigne commodum, & utilitatem perpetuam promississent & exhibuissent: hæ verò diffusiones & indifferentes applicationes, non aliam nisi mancam, sterilem, imperfectam, dubiam, fallacem, & inutilem multis modis materiam medicam reddiderunt. Huic indifferentissimo subindè efficaciter inservit illa multitudo & farrago remediorum & illa frivola spes, *wenn etns nicht hilft / seynd noch mehr vorhanden*/quasi unum ex hisce certò auxilium ferre debeat: imò gloriatur nonnunquam Medicina, quod tam latissimum campum experimentationis tentaminum & conaminum habeat, & possideat; gestit quandoque ipsamet extali armamentario modo hoc, modo illud depromere, & quia cum talibus laudibus, publicis fortè testimoniis ornatum prostat, ita sine ulteriore consideratione
ad

ad affectum præsentem prompto animo, & paratissimo ausu exhibere, & non alium nisi encomiis suis convenientem & correspondentem effectum expectare; sed certè sub omni hac bonâ spe & intentione in tali indifferentismo, ut plurimum manifestæ occurrunt delusiones; dehinc oriuntur illæ dubitationes, & unus talis indifferentismus, quasi sentina errorum mille adiaphora parturit, offert, & disseminat.

§.XXII.

Adiaphorum practicum præterea est sine consideratione individualis genii morbi ad *scriptam literam* & communem practicam commendationem res suas in arte medicâ & ipsâ operatione instituere & gerere. Ast minimè equidem conatus Medicinæ practicæ atro carbone depingere consultum ducimus, sed laudamus meritò tanta studia, & operas bonis avibus nonnunquam ceptas & cum fructu perductas, interim aureum illud manet monitum, quo quasi pro perpetuo Epilogo & non omit-tendâ commentatione, verum Judicium practicum commendatur & iniungitur, sub illa fideli Emphasi, quasi ejusmodi monita practica si sine judicio discernente, ita indifferenter & inconsideratè ad effectum deducuntur, irrita, insalubria, & infructuosa futura essent, ut non proficiat tantum hanc illam aut aliam methodum insequi & imitari, sed justè ipsum individualetn statum morborum considerare, & secundum hanc rationabilem dijudicationem consilia & auxilia ferre. Ut rem exemplo illustremus, certè unicè ex experientiae fontibus profluit, quod infantes diversimodè variolis laborent aut morbillis, alii mitius, temperatius, remissius & tranquillius, alii etiam gravius, acerbius, vehementius, sub

infigni anxietate, ardore & inquietudine; & quod denique adultiores communiter ægrius se se habeant, in variolis, & morbillis; talem statum ita indifferenter ab illâ materiæ malignæ copiâ aut pravitate arcessere haud licet, quod si enim in quibusdam, aut adultioribus major malignitas adesset, certè etiam major corruptio invalescere deberet, quæ verò nonnumquam vel planè non, vel etiam parcius insolescit, talis, inquam, communiter vocata corruptio, quam sub nomine actuum & effectuum in iisdem morbis inferre placet, in tenellulo verò corpufculo & ægrotante sub mitiori statu, exanthemata talia placidius, largius, & facilius erumpunt, & hanc ita appellatam corruptionem offerunt: unde talem differentiam ita *indifferenter absolute* materiæ adsignare haud vacat: huic enim inclamatae corruptioni si per consequens efficaciora & penetrabiliora Bezoardica, alexipharmaca, diaphoretica remedia adhibentur, præcipuè acria, non alius ut plurimum effectus inde procuratur, quam major anxietas, inquietudo, ardor, angustia, & nulla conveniens & legitima expulsio, sed titubans & hinc inde, modo ad externa, modo ad interna, variorum commotio, & turbatio, ut sub ambiguo tali statu communiter patientes pereant & succumbant: præstat itaque ad individualement habitum morbi prudenter respicere, neque indifferenter sed cum discretione iudiciosâ morbum tractare: Ita illis etiam innotescit, qui temperamentorum prudentem cognitionem habent, quod cholericis temperamenti subjecta ardentius & vehementius febribus decumbant, quam sanguinei temperamenti, non præjudicante materiâ, quasi in choleris humores subtiliores essent, aut cum multo Sulphure

re remixti, cum sanguineorum humores, ratione nobilitatis suæ quoad essentiam haud inferioris ordinis & æstimationis sint, sed tantum quoad fluxilitatem deficient, quæfluxilitas verò per motum febrilem facile conciliatur, ut adeò in materiæ differentiâ fundamentum ita absolute positum non sit. Hinc præstat secundum individuorum habitum & motus praxin instruere, neque sub crasso indifferentismo singula subjecta universali consilio & curâ tractare; haud enim eadem omnibus profunt, licet magnos titulos contra febres, contra malignitatem, contra miasmata contagiosa, & apospasmata, contra acrimoniam &c. gerant & communiter fervent.

§. XXII.

Magno pariter numero ad adiaphora pertinet commendatio methodi & remediorum universaliorum, sub quibus, multis certè locis & occasionibus, tam malus indifferentismus quandoque committitur, ut in omni febre, & omni subjecto vel anoterica, vel catoterica purgatio, alibi etiam sanguinis eductio præmittatur, & huic methodo tam firmiter & acriter insistatur, ut nihil rectum esse aut fieri æstimetur, nisi hæc talia universalia consilia commissa & præmissa fuerint. Non tantum hæc dicimus, sed per quotidianum usum & experientiam confirmamus, ut illam modo attendendam esse, sincere suadeamus, quando hujus asserti nostri veritas in dubium vocari vult. Minimè interim nobis decidendam, neque eliminandam sumimus Empiriam crassam admodum & inconsideratam, sed illam modo praxeos indifferentem, exercitationem attingemus, quæ rationabili methodo inniti contendit, attamen autoritatibus capta, hoc adiaphorum

phorum committit. Neque jam de eo loquimur, an V. S. in febribus conveniat, sed damnamus illud generale refugium ad talem sanguinis educationem, nescias sub quibus sterilibus conceptibus orgasmi febrilis per eandem temperandi & infringendi, aut malignitatem & materiam peccantem ubique imminuendi, aut qualitercunque declamatam noxiam plethoram deplendi, ut quidem non inauditum sit sub tali V. S. indifferenter adhibita, indifferenter patientem & ambiguè è morbo evadente, cui de hinc neque bene neque malè est, ut adeo sincerè contestetur, daß er nicht recht gesund / auch nicht recht franck wäre / könnte sich aber doch nicht erholen / hätte so schwere Glieder / und empfinde eine beständige Schwachheit: es liege ihm so sehr im Kopff müsse wieder anfangen gehen zu lernen / wie ein kleines Kind. Talis est indifferens evasio è morbo & indifferens & consequens morbi & ejusmodi & non aliam consecutionem habent illi indifferentes purgantium & vomitoriorum usus in praxi medicâ; facile quidem est vomitoria & purgantia præscribere & commendare, sed providentiam & prudentiam meretur consideratio, quando, ubi, quomodo, & quare eadem conveniant, siquidem non omnis morbus crudam ejusmodi evacuationem tolerat, neque in *omni morbo* crassa ejusmodi recrementa pertimescenda sunt, talia inquam quæ vel morbum causare, fovere, vel exagitare debeant: de quibus generalioribus auxiliis illud meritò valet, quod *Celsus* eloquutus est: *eadem, inquit medicamenta sæpè salutaria, sæpè vana sunt*, & cum quibus remediis in indifferentismo tali denique eo prolabi datur, quos ratio non restituit, temeritas adjuvat, rarissime verò

verò restitutionem adjuvat *Θεασύτης, ατεχνήν σημαίνεν*
 ex quâ ignorantia, imperitiâ *κακὸς Θεσαυρὸς ἢ κακὸν κε-*
μήλιον τοῖσιν ἔχουσιν αὐτὴν profluit, secundum *Hippocratis*
 aureum monitum. Eo etiam pertinet indifferens com-
 mendatio remediorum Bezoardicorum, diaphoretico-
 rum, alexipharmacorum, alexiteriorum, antipestilen-
 tialium, nervinorum, analepticorum, confortanti-
 um, Balsamicorum, &c. Tam ingens enim abusus &
 indifferentissimus viget in medicina, ut, quibus fortè ven-
 ter dolet, & quos artuum gravitas angit, illis remedia dia-
 phoretica, sacris veluti commentationibus iniungan-
 tur: *Er muß was zu schmecken einnehmen* / quasi intra
 cutem & carnem eiusmodi Miasmata aut spicula irreti-
 ta delitescerent, quæ Bezoardicâ expulsiōne indigerent,
 aut quasi in reliquâ massâ sanguineâ talia apospasmata
 confluant, quæ per crassam exsudationem ejici debe-
 ant: Non quidem denegamus aut reiicimus præsentiam
 nonnunquam heterogenearum substantiarum in massâ
 sanguinea, Sed illud adiaphorum contemnimus, quando
 sine reliquâ ratione primum statim refugium ad corrup-
 tam talem crasin formatur, ut dehinc ex indifferenti
 ejusmodi opinione indifferens auxilium obtrudatur, hu-
 ic affectûs speciei neque conveniens, nequè medelam
 afferens; ita abominabilis perinde indifferentissimus oc-
 currit in generali analepticorum applicatione, ad ge-
 neralem & universaliorem methodum pertinente: pro-
 fluit hoc adiaphorum ex illâ malâ discretione *anxietatis*
moralis per certam *astimationem* de statu præsentē for-
 mata, & *physica* ex *materiarum* vitio & perversione ena-
 tæ: ubi frequentissimè, quando fortè anxii conspiciuntur
 ægri, maximè in affectibus acutis & malignis, plurimum

moraliter tales, primum solatium in analepticiis quæritur: der patient muß eine Herzkraftung bekommen/ undè analeptica, Balsamica, calida nonnunquam magno numero offeruntur, ex quorum usu ut plurimum ægrius & molestius sese patientes habent, magisque anxii, inquieti, & viribus destituti, quod vernacula hinfällig appellat, deprehenduntur. Placet hujus rei adhuc unicum totum practicum monitum pro confirmatione Theseos nostræ allegare: Podagræ qui partim per ætatem, partim etiam per vigorem cum hypochondriacis pathematibus colludunt, experiuntur hinc inde insignes palpitationes cordis, de quibus non deest notitia, quod nonnunquam à debilitate cordis aut nervi cardiaci deducantur, quam remediis cardiacis, analepticiis, volatilibus corrigere velle non latet; quo magis verò talia analeptica offeruntur & adhibentur, eo magis insolescit illà palpitatio, non tam cum molestiâ summâ continuans, sed cum periculo frequentius reiterans, ut patientes deniquè ipsi ejusmodi confortantia remedia aversentur & exhorrescant. Possent huius indifferentissimi adhuc plura documenta practica allegari, si non diffusior thematis nostri excursio nostro proposito resisteret: undè quidem jam de adiaphoro circa universaliora remedia supra egimus, id quod vero in hâc Thesi in experienciâ magis commendare dignum judicavimus.

§. XXIV.

Cum temeritatem & audaciam in praxi medicâ ad adiaphora itidem retulerimus, quas communiter secundum tritum dictærum fortuna adjuvare debet, ita ejusmodi audaciæ adhuc aliquot specimina in medium proferre placet: Habemus in Medicina pragmaticos quosdam

dam canones, quos insequi in rationali Medicinâ nequè dignum semper, nequè consultum est: ita vulgò dicitur *contraria contrariis curantur: ambiguos morbos præstat ambiguus remediis curare: præstat anceps experiri auxilium, quam nullum: quamdiu ager adhuc respirat, experimentandum est:* qualia monita non solum crassis adia phoris committendis & inferendis facile inserviunt: sed an iisdem in praxi Medicâ frequenter passim auscultetur, certè non dubitandum, sed tantum attendendum & observandum. Ita hinc indè maximè indifferenter fluxus tam sanguinis quam feri per contraria, id est obstipantia, adstringentia, occludentia curantur, testimonio hæmorrhagiarum, & ex hisce specialissimè hæmorrhoidum; factæ verò adstrictiones, quando periculum portendunt & proximè inferunt, aperitivis ita dictis, volatilibus, impellentibus, commoventibus, variisque vias & humores exagitantibus indifferenter nonnunquam tractantur multis locis & occasionibus; hinc vacat ad illud *methodicorum* pragmaticum provocare, *quod strictum, sit relaxandum, & laxum stringendum.* Calor per frigus, & frigus per æstum passim curatur; motus, qui nonnunquam male dijudicantur, quasi deficient, stimulantur & exacerbantur, & qui pro morbidis perperam declamantur, coercentur, consopiantur & supprimuntur, & ita contraria contrariis variè quandoquè curantur. Quis vero hujus indifferentissimi & curæ sit effectus & eventus, non argu-
tari decet, sed tantum aspicere & experientiam accurate advertere, & conciliare. Non designabimus specialissimos eventus, sed tantum dicimus quod ex ejusmodi adia phoris plaustra errorum practico-
rum exoriantur & desultent. Neque illa ambigua remedia unquam verè

atque rationabiliter ambiguum morbum curabunt, sed ambiguo tales effectus sortientur, quibus ars medica rationalis inhærere, indulgere & innitti nunquam potest: pertinent rectius & verius ejusmodi consilia ad temeritatem illam & indifferentem medicinæ exercitationem, undè non incognitæ illæ crudiores indifferentissimi excusationes circa experimentationes, quando communiter dicitur: *hilffts ncht so schadets ncht*/ cum non sufficiat non nocere, sed juvare præstet, pro illo enim scopo obtinendo & eliciendo ars medica inventa & exulta est; præstat deindè rectius nihil adhibere & non ita temerè tentare & experimentari, illud enim nihil adhibuisse æquè nequè nocet, quandoque neque iuvat: Interim nonnunquam eventus contrarium edocet, quod illud, de quo quasi sub certâ dexteritate, sinceritate & sponsione prædicatum fuerat, quod si non juvet, attamen non noceat, quod illud inquam nihilominus noceat & tantum reliquum morbi decursum ita invertat & implicet, ut si non confestim & extempore nocumentum suum obsignet, tamen reliquis successibus & ordinibus præjudiciurn, impedimentum & periculum inferat. Undè nequè ratio sana & ars vera medica suadet, injungit aut promittit, illud adiaphorum comittere, quod anceps remedium magis præstet quam nullum, in quo ambiguo remedio neque ratio, neque experientia vera valet, sed utraque deficit, & tantum fortuitus quidam effectus & eventus crude expectatur: absit illa audacia *Θρασύτης* à medicinâ rationali; Empiria crassior eandem jubet, imperat & defendit: præstat nihil potius usurpare, & scientiam & conscientiam suam servare, quam ita crudius Sorti tantum & fati indulgere; vulgares enim sunt illæ elocutiones

mes: geraths wol/ so ist's gut/ geraths nicht/ so hätte man doch so viel darbey gethan als man gefunden/ und die dogmata practica befohlen. Quorsum etiam pertinent illæ indifferentes tentationes, sub spe, *forte* iuvat.

§. XXV.

Supereffent quidem adhuc multa pro thematis huius latiore illustratione ab experientiâ petenda, cum verò partim fundamentalia exposuerimus, partim ultra propositum nostrum scopum progressi simus, lubet paucis adhuc *officium* Medici circa *adiaphora* practica pro conclusione tractationis nostræ addere. Varia nunc practica *adiaphora* exposuimus, & quantum fieri potuit, eorundem origines & prima capita explicavimus; interim non defuit ratio & occasio passim aliquod monitum circa *officium* Medici in indifferentissimo Medico & circa eundem proferre; unde brevi quasi recapitulatione in ordine quædam repetenda sunt: In *adiaphoris* historiam Medicam concernentibus sollicitus ante omnia sit Medicus, ut fidem historicam obtineat, id est, ut certus sit huius rei, quæ fieri aut facta dicitur & offertur, ut cautus etiam sit, ne quamlibet oblatam observationem pro historiâ practicâ assumat, multa enim observantur sine ordine, sine nexu, sine comparatione, sine successu & sine exitu; quæ circumstantiæ, si non ad *historiam practicam* referantur, multis modis reliquam historicam relationem confundunt, & malè fidam reddunt; unde præstat scire, *quid fiat, quoties fiat, quando fiat &c.* quid ipso actu & effectu contingat, quid eveniat *sponte, simpliciter, per se*, sine artis concursu, ex ipsâ *Indole, essentiâ & genio morbi*, aut qualem se morbus gerat & offerat; *quoties fiat; an ex vera, genuinâ & simplici morbi conditione & indole tale*

quid fiat, an semper in tali morbo simplici fiat, adeoque testificet, quod nullus talis morbus sine talibus circumstantiis, apparatibus, successibus, effectibus & eventibus fieri queat, & fieri soleat, si simplex est; & *quando* denique fiat; ut sciat, methodum, ordinem, modum, Typum, Tempus morbi; adeoque certus sit, in omnibus hisce maximè necessariis circumstantiis: multa enim occurrunt in historiâ practica quæ ficta quandoque, & tantum per frivolam illustrandi speciem & larvam excogitata sunt, quæ dehinc minimè illustrant, sed obscurant. Si medicus veram & simplicem historiam è rationabili, & attenta experientiâ petendam, scit, quippe quæ non ex ideis theoreticis formata, sed quæ ex ipso facto prodiit, & enata est, tunc facile vel complicatos, vel corruptos, vel fictos morbos cognoscere poterit, & quomodo arte medicâ eosdem tractare, regere, & se in iisdem gerere, moderari & offerre debeat. Quod si enim ullus talis indifferentismus, de quibus egimus in historiâ medicâ practicâ occurrit, ipsa etiam ars medica delinquit, iners & fallax evadit: hinc convenit experientiam conciliare, & illam veram, exquisitam, & à superflua speculandi voluptate alienam, nequè recitatiunculis & relationibus historicis, quid quod nonnunquam observationibus Medicis temerè, præcipitanter & inconsideratè fidem & applausum addere. Deinde cum in *methodo medendi* varia adiaphora occurrant, *Medici officium* esse debet, veram methodum non ex fingente cerebro formare, sed ex ipsâ Indole morbi, quales secretiones & excretiones morbus affectet, inferat, offerat, habeat, aut habere velit & toleret, quibus motibus ad ejusmodi excretiones vergat & deveniat, & licet hinc indè ex Individuali hominū ratione hi apparatus à verâ constantiâ ordine & vigore defleant, prospiciendum erit, qualem alias simplex, liberior & tranquillior indoles morbi, ordinem

& successum servârit, & an secundum hujus individui rationem qualiscun-
que motuum moderatio expediat & ex usu sit: qui enim morbi Indoli &
essentiæ sese non applicat, ille cum contrariâ methodo experietur, quæ ex-
periri nunquam optaturus esset: Ingens hujus rei documentum præbet ge-
nius febrium, qui unicè ad secretiones & excretiones speciales & specia-
lissimas tendit, imò qui sine hisce nunquam decurrit, aut cum hisce
convenienter administratis salutariter terminatur & exit: ita si febres
exanthematicas illas, quæ unicè ad periphericam exhalationem abeunt,
remediis purgantibus, vomitoriis, aut sanguinis evacuationibus curare
velle & posse quisquam polliceatur, aut aggrediatur, certè nihil aliud
committit, quam quod contra febris indolem agat, & methodum non ex
febre, sed ex opinionibus suis desumat: Tam providum pariter Medicus
se gerere debet, partim in remediis universalioribus, partim aliis passim
ad unum eundemque morbum laudatis & commendatis, sed convenit distin-
ctè & prudenter individualement habitum ritè perlustrare: ita enim quotidia-
na edocet experientia, quod unum remedium uni profuerit, alteri no-
cuerit in uno eodemque morbo, undè rectè ille sæpè laudatus medicorum
Cicero eloquitur, *non eadem omnibus etiam in similibus casibus opitulantur;*
& quæ in uno fortè fuerunt diaphoretica, in altero magnis anxietatibus, in-
quietudinibus, aliisque anomalis effectibus inservire poterunt & sueverunt:
hinc prudenter attendere debet Medicus habitum verum cuiuscunque ho-
minis & ægrotantis, sensibilitatem motus & specialiter etiam mores, secun-
dum quam notitiam peritè, cautè, non temerè, non improvidè, sed pru-
denter & convenienter artem medicam instruat & exerceat; neque tan-
tum auctoritatibus unicè innitatur, sed proprium judicium, assiduitatem
& experientiam adhibeat. *His enim, dicit Hippocrates, quæ non secundum
rationem levant credere non oportet. Neque timere valde quæ præter ratio-
nem sunt prava: multa enim horum sunt inconstantia, incerta, neque mul-
tum perdurant, neque diutius perseverare solent:* hinc experientia attenta
& rationabilis, huic rationi subvenit. Et hæc sunt quæ brevissimis ad-
huc de officio Medici circa adiphora repetere & explicare dignum judi-
cavimus. Deo interim omnis veritatis fonti pro præstito auxilio in nostro
officio circa officia explicanda humillimas grates, laudem & honorem tri-
buimus, cum devoto suspirio, ut nobis & omnibus, qui certitudinem affe-
ctant, perpetuâ suâ gratiâ, clementiâ & directione assistat, & faveat.

Errata Typographica.

Pag. 4 lin. 18. leg. *ἡγεμὴν* & lin. 19. leg. *Φιλόσοφος*. Pag. 6. lin. 8. leg.
artem Medicam. Pag. 8. lin. 2. leg. allaborent. Pag. 15. lin. 24. leg. minime.
pag 16. lin. 18. leg. *εὖ*. & lin. 30. leg. illis. Pag. 26. lin. 11. leg. ast verò.
p. 28. lin. 19. & 20. leg. morbidas. p. 29. lin. 17. leg. in theoriis. pag. 34. lin.
22. 23. leg. indoli. pag. 42. lin. 18. leg. *αὐτοδιδάκτων*. ib, leg. §, XXI. pag. 47.
leg. §, XXIII.

Nobili Ornatisimo ac Doctissimo

DN. DEFENDENTI

hæc sincera manu apposuit

Quid mea musa facis? nondum gratularis ovanti?
Pandis Victori carmina nulla tuo?
Rumpe moras, meritos quid plausus sola moraris?
Adsis Pyeria ludere docta lyra.
Vive serenatos *Interpres* vive per annos,
Exigit hoc virtus, assiduusque labor.
Artem pergito Apollineâ mexplanare, labori
Debebit multum sic Medicina tVo.

Francisc. Sebast. Scharff,

Philos. & Med. Candidat, Cognat.

& Patriota.

IN tanto bivio vitæ frequentius anceps
Ambiguusquè animus multa sinistra capit;
Ast quæ recta docent, doctè defendere monstras
RESPONDENS chare, Sint bona cuncta Tibi.

*Amoris & memoriæ ergò hiscè brevibus de egre-
gio hoc Specimine æstumatissimo suo Dno.
Contubernali & amico gratulatur opponens*

George Glöckengießer

Med. Stud.

